

Recomanacions de Barcelona

Coordinadora per la Prevenció de la Tortura
Barcelona, 3 i 4 de febrer de 2006

Els dies 3 i 4 de febrer de 2006 es va celebrar a Barcelona les JORNADES SOBRE LA PREVENCIÓ DE LA TORTURA, LA IMPLANTACIÓ DEL PROTOCOL FACULTATIU CONTRA LA TORTURA I LES RECOMANACIONS DEL RELATOR DE L'ONU amb la presència activa de Theo van Boven, ex-Relator de l'ONU sobre la Tortura i amb la participació d'organismes de drets humans internacionals de reconegut prestigi i autoritat en la lluita contra la tortura. Les Jornades, van ser organitzades per la Coordinadora per la Prevenció de la Tortura, plataforma en la qual s'integren 37 organismes que estan en contacte directe amb les víctimes de la tortura, que vehiculen les seves denúncies i que en definitiva tenen la informació exhaustiva i real de la situació entorn del fenomen de la tortura i els maltractaments a l'Estat espanyol. L'objectiu principal d'aquestes jornades era incidir en el debat obert davant la signatura, pròxima ratificació i posterior implementació per part del Govern espanyol del Protocol Facultatiu de Nacions Unides. En aquesta voluntat, va contar amb participacions, tant de ponents com del propi públic assistent d'alta qualitat i certament clarificadores sobre els passos que ha de seguir la lluita contra la tortura en l'Estat espanyol.

Durant els debats que van tenir lloc en aquestes jornades, va quedar palesa la persistència de la tortura en l'Estat espanyol, tant per les denúncies i els testimoniatges d'aquelles persones que l'han sofert directament, com per l'informe publicat per la Coordinadora per a la Prevenció de la Tortura (CPT) al maig de 2005, en el qual s'apunta que gairebé 800 persones van denunciar haver estat torturades l'any 2004, (molts altres casos de tortures i maltractaments no van ser denunciats per temor), i que entre els anys 2001 i 2004, van ser imputats 227 membres de les forces de seguretat en delictes relacionats amb la pràctica de la tortura. De la mateixa forma va quedar constància de la impunitat que envolta la practica de la tortura a l'Estat espanyol: començant per una falta d'investigació real i independent de les denúncies, i acabant pel manteniment d'indults i mesures de gràcia als pocs funcionaris que, finalment, són condemnats pels Tribunals de Justícia

Per tot això, amb l'objectiu d'eradicar la tortura, efectuem le següents

Recomanacions

1- Les més altes autoritats i institucions de tot l'Estat hauran de reafirmar pública i oficialment la prohibició, en tota circumstància, de tota forma de tortura i/o tracte inhumà o degradant, així mateix reconeixeran l'existència més que esporàdica d'aquest fenomen a l'Estat espanyol.

2- S'haurà de garantir, amb rapidesa i eficàcia, que tota persona detinguda per les Forces de Seguretat de l'Estat tingui garantits els drets de: a) accedir a un advocat de confiança abans de prestar declaració. En el cas

que la persona detinguda triï ser assistida per advocat d'ofici, l'activitat d'aquests haurà de seguir un protocol d'actuació, a més de contar amb experiència en l'assistència. b) ser examinats per metges de la seva confiança, garantint que els metges forenses que intervinguin en casos de tortura i/o maltractaments treballin sobre la base de protocols i estàndards internacionals –entre ells el Protocol d'Istanbul- i acreditin una formació especial per al diagnòstic de les tortures tant físiques com psíquiques i per a la valoració de les seves seqüeles, i c) que la seva família i afins siguin informats del fet i lloc de la seva detenció així com el seu estat de salut i situació judicial.

3- La detenció incomunicada i el règim d'aïllament penitenciari creen condicions que faciliten la pràctica i impunitat de la tortura, dotant de sistematicitat la seva aplicació. Per això, aquests mecanismes excepcionals haurien de ser immediatament suprimits, així com aquelles legislacions i tribunals que els utilitzen i emparen, com l'Audiència Nacional, recuperant-se la figura del jutge natural. Així mateix, haurien de suspendre's i arxivar-se tots els procediments penals sustentats en inculpacions o autoinculpacions arrencades sota tortura a les persones detingudes.

4- Sense perjudici de l'anterior, s'engegaran mecanismes de prevenció que impedeixin la pràctica de la tortura. Per a això, tota detenció ha de començar amb una presa de declaració a la persona detinguda sobre si s'acull el dret constitucional a no declarar. En aquest últim cas, el detingut serà posat immediatament a disposició judicial, i cap interrogatori ni declaració del mateix, emesa amb posterioritat a aquestes manifestacions i fins a la seva compareixença davant el jutge, tindrà validesa. Els interrogatoris constaran de la identificació de les persones presents i l'acreditació de la seva funció en l'interrogatori i/o procés judicial. Els interrogatoris, així com tota l'estada a comissaria, haurien de ser registrats amb mecanismes audiovisuals el control i revisió dels quals hauria de ser realitzat per organismes independents de les forces policials i dels seus responsables polítics directes. S'haurà de prohibir expressament que hi hagi persones que vagin encaputxades a les dependències policials i a les sessions d'interrogatori.

5- Cap persona detinguda o presa ha de veure's sotmesa a aïllament sensorial de cap classe i s'ha de prohibir expressament que els seus ulls siguin embenats o els seus caps encaputxats o les seves oïdes tapades. Així mateix, s'ha de confiscar tot material anti-reglamentari (tant defensiu com ofensiu) que pugui trobar-se en les dependències dels funcionaris. Igualment es garantirà que cap tècnica d'interrogatori de les expressament prohibides per l'article 16 de la Convenció contra la tortura sigui aplicada a l'Estat espanyol.

6- El Govern ratificarà el Protocol Facultatiu a la Convenció de les Nacions Unides contra la Tortura i altres Tractes o Penes Cruels, Inhumans o Degradants, i garantirà la independència del Mecanisme Estatal de Prevenció i dels Mecanismes Locals de Prevenció previstos en aquest Protocol. Per a això, acceptarà que el desenvolupament real d'aquest protocol ha de desenvolupar-se en consens amb la societat civil, les organitzacions actives en la matèria i els mecanismes internacionals de

control. Els Mecanismes dissenyats en desenvolupament del Protocol Facultatiu a la Convenció de les Nacions Unides contra la Tortura i altres Tractes o Penes Cruels, Inhumans o Degradants tindran plena llibertat per a visitar i inspeccionar els centres de detenció –en el sentit ampli del terme que recull aquest Protocol-, supervisar l'activitat dels metges forenses i en especial l'ús dels estàndards internacionals d'actuació, assessorar la investigació de les denúncies, informar i ser informat pels jutges, així com supervisar l'efectiva execució de les sancions als funcionaris infractors.

7- El Govern i les autoritats corresponents garantirán que tot funcionari que hagi d'exercir treballs de custòdia estigui informat sobre la prohibició de la tortura, tingui la formació adequada sobre els protocols internacionals de garantia dels drets humans i tingui els coneixements socio-culturals adequats per a poder respectar en tot moment els drets i llibertats que segueixen assistint a tota persona detinguda o presa.

8- S'haurà de garantir la independència, promptitud i eficàcia de les investigacions davant les denúncies per tortures i maltractaments, assegurant que s'aplica la legislació internacional i les resolucions dels organismes internacionals per a la seva sanció. Igualment haurà de garantir-se una ràpida i eficaç investigació de tots aquells casos de defunció en custòdia. El Fiscal haurà de realitzar d'ofici actuacions indagatòries sobre els fets denunciats com a tortura. El Govern, per conducte del Fiscal General de l'Estat, instruirà els fiscals perquè siguin actius en la repressió de la tortura. Sense perjudici de tot això, la víctima de tortures gaudirà sempre del dret a l'assistència jurídica gratuïta especialitzada.

9- En cas de denúncia de tortures es prendran mesures preventives legals i disciplinàries contra els funcionaris acusats, començant per la suspensió cautelar de l'exercici de les seves funcions fins a l'esclariment dels fets. La investigació haurà de dur-se a terme amb independència dels presumptes autors i del cos al que serveixen. Les investigacions s'haurien de fer de conformitat amb els Principis establerts per l'Assemblea General de l'ONU en la seva resolució 55/89.

10- Declarar la imprescriptibilitat del delictes de tortura i garantir que cap persona que hagi comès tortures quedi impune. En relació als indults a funcionaris condemnats per tortures, aquesta gràcia no pot ser potestat governamental. L'acusació als denunciants de tortura per calúmnies, denúncia falsa, fals testimoniatge o fins i tot col·laboració amb banda armada únicament per interposar denúncia de tortura no pot considerar-se sinó una represàlia per a generar un estat de por a denunciar els fets i procurar així la impunitat dels fets esdevinguts.

11- Al determinar el lloc de reclusió de les persones privades de llibertat, s'hauria de prestar especial atenció al manteniment de les relacions socials i familiars, així com a les necessitats del procés de rehabilitació social en compliment de l'art. 25.2 de la Constitució espanyola. Es prohibirà la utilització de l'allunyament o la dispersió penitenciària com a política sistemàtica per contravenir frontalment aquest principi.

12- Tant en presons com en comissaries, les necessitats pròpies de la dona han de veure's cobertes. Ha de prohibir-se taxativament el tracte vexatori i/o sexista que pugui agredir la condició sexual de tota persona presa o detinguda. El dret a la llibertat i identitat sexual de les persones detingudes o preses ha d'estar garantit durant la seva custòdia policial, judicial o penitenciària, amb la seva independència de la seva condició d'home, dona o transexual així com de la seva orientació sexual.

13- Igualment han d'observar-se amb especial precaució els casos de tortures i/o maltractaments basats en discriminacions ètniques, religioses, per raó cultural, de procedència, o qualsevol altra raó. En aquests casos haurà de garantir-se que el denunciador de tortures i/o maltractaments no serà objecte de represàlies. Igualment haurà de posar-se l'accent en el fet que l'expulsió/devolució d'immigrants a països on es practica la tortura és una pràctica prohibida, que fa responsable al país que acorda l'expulsió/devolució.

14- Prendre amb especial urgència totes les mesures necessàries per a eradicar les tortures i/o maltractaments a persones menors d'edat, tant en comissaries, com en Centres de Reforma de Menors, com sota qualsevol tipus de custòdia. Les bones condicions d'acollida i tracte al menor han d'estar garantides en tot moment i els jutges i fiscals de menors han de ser els garantejats d'aquestes condicions amb la seva presència física en els espais de custòdia. Especialment, ha de prohibir-se la detenció incomunicada i l'aïllament dels menors que compleixen penes privatives de llibertat.

15- El dret fonamental a la salut i a la integritat física i psíquica de les persones detingudes i preses ha d'estar totalment garantit. Cap persona greument malalta o la malaltia de la qual pugui veure's agreujada per la custòdia en presons o comissaries serà ingressada en aquestes institucions. Igualment es tindrà especial cura pel respecte a aquests drets en els psiquiàtrics de custòdia de les administracions públiques. Les condicions d'higiene, salubritat i dignitat dels llocs de custòdia o deteó haurien de ser garantides.

16- Les persones que hagin sofert tortures o maltractaments haurien de rebre remei i reparació adequats, incloent el reconeixement del dany, la rehabilitació, la indemnització, la satisfacció de les necessitats derivades de la seva nova situació personal i la garantia de no repetició.